

Filozofija za otroke

Pripravili: Robert Petrovič, Boris Vežjak, Tanja Pihler

Naslov	Lizika je lizika
Neposredni cilji	Otroci ločujejo resnične od neresničnih sodb, poskušajo odkriti pomen resnice. Skozi to temo spoznajo praznoverja, stereotipe, predsodke. Uporabijo utemeljevanje kot proces iskanja razlogov, uvidijo, da je racionalna misel takšna, da se jo da utemeljiti, pri čemer se uporabi utemeljevanje z logičnimi razlogi ali izkustvom; prav tako iz stališč izpeljujejo posledice.
Didaktična naloga	Ob prebiranju kratke zgodbe »Lizika je lizika« se učenci seznanijo in poučijo o osnovnih značilnostih logičnih zmot.

Izhodiščno besedilo:

Lizika je lizika

»Zakaj pa imate otroci tako zelo radi lizike?«, je vprašala mama Sonja, ko je po sprehodu med trgovskimi policami spet zagledala Sarin hrepeneči pogled. Vedela je, kaj lahko pričakuje. »Otroci imajo radi lizike, ker jih radi ližejo,« je izstrelil Luka. Sestrica Sara se je strinjala:

»Če pa so tako dobre!«

»S tem mi pa res nisi veliko povedal,« je odvrnila mama. »Nič novega nisem izvedela o tem, zakaj imajo otroci radi lizike, če praviš, da zato, ker jih radi ližejo. Kot da bi nekdo dejal, da je krog okrogel zato, ker je krog.«

»Okusne so!« je znova poskušal Luka.

»Saj niti malo ne dvomim, da so res,« je nadaljevala mama. »Ampak to je podobno, kot če bi te vprašala, zakaj je nebo modro. In bi vidva dejala, da je modro zato, ker je modro.«

»Pa saj je res modro!«

»Res je modro, ampak vprašala sem te, zakaj je modro. Ne pa, kakšno je.«

»Pretežko vprašanje, mama,« je odvrnil Luka. »Edino znanstveniki poznajo odgovor.«

»Res ni enostavno odgovarjati na tako težka vprašanja. Čeprav ne vesta, zakaj otroci radi ližejo lizike, pa sta si jih vseeno zaslužila, ker zdaj vesta, da v odgovoru na vprašanje ZAKAJ ne smemo ponoviti enakih besed, kot so v vprašanju.«

»Zdaj pa razumem,« se je posvetilo Luki. »Povedati moramo kakšen razlog, zakaj imamo radi liziko. Po moje zato, ker so v liziki snovi, ki nam teknejo in pcedijo sline.«

»Potem smo pri pogovarjanju storili napako, ko smo rekli, da imamo radi liziko, ker imamo radi liziko?« je vprašala Sara.

In mama je prikimala: »Res smo jo storili.«

Opombe:

Zgodba je iz slikanice »Ali je to zmota?«, Borisa Vezjaka.

Kadar nas nekdo vpraša, zakaj nekaj je, moramo v odgovoru navesti nekaj drugega in širšega od tega, s čemer smo začeli. Razlaga mora povedati več kot zgolj ponoviti vprašanje. Otroci nimajo radi lizik zato, ker so jim všeč, temveč iz nekega drugega razloga: ne zadošča, če rečemo, da imajo radi lizike, ker jih imajo radi (oziroma so jim všeč), temveč moramo pojasniti, zakaj jih imajo radi. Takšni napaki ali zmoti pravimo **dokazovanje v krogu**, ker smo se zavrteli v krogu in končali tam, kjer smo začeli: povedali nismo ničesar.

POTEK URE:

1. Priprava:
 - a. Natisnite pripravo (opcija)
 - b. Poiščete slikanico: Vezjak, Boris (2015). *Ali je to zmota?*. Maribor: Aristej (opcija)
2. Preberite izhodiščno besedilo
3. Pogovor
4. Uvidi, refleksija o vsebini in poteku pogovora.

ZAČETEK

5. Poveste, da bomo prebrali zgodbo iz slikanice z naslovom *Ali je to zmota?*, slovenskega filozofa Borisa Vezjaka in se o njej pogovarjali.
6. Berete. Če imate dostop do slikanice in je skupina otrok dovolj majhna, jo uporabite in jim ob besedilu pokažite tudi ilustracije.
7. Navodila za učence:
 - a. Poslušajo vprašanja.
 - b. Razmišljajo.
 - c. Če želijo, dvignejo roko in, ko dobijo besedo, povedo svoje mnenje.

Vprašanja so opcijska in okvirna. Izbor naredite sami oziroma se zanje odločate glede na vsebinski potek pogovora.

8. Skupaj preberemo zgodbo.

Vprašanja:

Imate tudi vi radi lizike? Zakaj?

Zakaj jih ima rada Sara? Kaj je o tem povedal Luka?

Zakaj je njuno dokazovanje (razlaga) krožno?

Lahko navedete še kak primer krožnega dokazovanja?

Razdelajte kak podan primer ali pa uporabite naslednjega: »*Ker ne lažem, to pomeni, da govorim resnico.*« Je to primer krožnega sklepanja?

Kaj je to razlog? Navedite kakšen primer.

Vprašanja (nadaljnji predlogi):

Kaj je zmeta? Ali se tudi vi kdaj zmotite? Zakaj?/Zakaj ne?

Kako ugotovimo, da se nekdo moti?

Zakaj se motimo? Ali to počnemo namenoma?

Ali obstaja več vrst zmot? Navedite kak primer.

Kako je, če se motimo? Je zmeta podobna laži? Zakaj?/Zakaj ne?

Kako vemo, da je nekaj resnično? Navedite kakšen primer.

Ali moramo vedno govoriti resnico? Zakaj?/Zakaj ne?

Ali moramo govoriti resnico, tudi če koga s tem prizadenemo? Zakaj?/Zakaj ne?

Ali je koristno, če se kdaj zlažemo? Zakaj?/Zakaj ne?

Kaj bi bilo, če bi se vsi ves čas lagali?

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none">- Bregant, Janez; Vežjak, Boris (2007). <i>Zmote in napake v argumentaciji: vodič po slabi argumentaciji v družbenem vsakdanu</i>. Maribor: Subkulturni azil.- Gartner, Smiljana et alia. (2011). <i>Povej mi pravljico. Raziskovanje z majhnimi in velikimi otroki</i>. Nova Gorica: Melior, Založba Educa.- Morf Zoller, Eva (2011). <i>Selber denken macht schlau. Philosophieren mit Kindern und Jugendlichen</i>. Basel: Zytglogge Verlag.- Peggy Laugnan: <i>Wer einmal lügt, dem glaubt man nicht... – Eine Unterrichtsreihe zu »Wahrheit und Lüge«</i>.- Napake in zmote pri argumentiranju, http://www2.ames.si/~vstrah/dokumenti/logika/logika2010_vaja3.pdf (2.8.2017).
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none">- Brenifier, Oscar (2007). <i>Kaj pomeni živeti skupaj?</i> Tehniška založba Slovenije: Ljubljana.- Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba.- Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej.- Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i>. Tržič: Učila.- Makarovič, Svetlana (1994). <i>Veveriček posebne sorte</i>. Ljubljana: Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije.- Kos, Gaja (2012). <i>Rizibizi in laž</i>. Murska Sobota: Ajda.- Milčinski. Fran (2008). <i>Laž in njen ženin</i>. Ljubljana: Založba Sanje.- Di Marco, Emiliano (2010). <i>Prigode malega filozofa</i>. Izola: Ark.- Hub, Ulrich (2017). <i>Lisice ne lažejo</i>. Celje: Celjska Mohorjeva družba- Moost, Nele (2002). <i>Čista resnica ali Izmišljije za vsako priložnost</i>. Ljubljana: Kres.- Gombač, Žiga (2017). <i>Črno belo</i>. Dob pri Domžalah: Miš.- Kraljič, Helena (2013). <i>Kako raste laž</i>. Jezero: Morfem.- Koranter, Sonja (2014). <i>(Laž): lažnivček Nacek</i>. Ljubljana: Alba.- Brenifier, Oscar (2007). <i>Kaj pomeni vedeti?</i>. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none">- Uporabite tudi spremna navodila za učitelje- Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (1.8.2017).- FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (1.8.2017).- Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i>. Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2).- Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your learning and your life</i>. New Jersey: Prentice Hall.- Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnik za mlade</i>. Šentilj: Aristej.- Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i>. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru- Šimenc, Marjan 2006: <i>Didaktika filozofije</i>. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana- Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). <i>Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za</i>

<p><i>otroke in kritično mišljenje</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut.</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>Kompas: priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah</i> (2005); prevod in priredba Alenka Elena Begant. Ljubljana: DZS.- Ben Jelloun, Tahar (1999). <i>Kako sem hčerki razložil rasizem</i>. Ljubljana: Urad za mladino Republike Slovenije.- <i>Nasilje med vrstniki</i>, http://ucilnica.zofijini.net/2013/04/24/nasilje-med-vrstniki/ (1.8.2017).- Severe, S. (2000). <i>Ljubezen ni dovolj. Preprosta načela dobre vzgoje</i>. Ljubljana: Učila- Več avtorjev. (2003). <i>Vloga šole pri zmanjševanju nasilja: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje</i>. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
--